

بررسی تأثیر اجتماعی بر نابرابری و توزیع درآمد در ایران

محمد رضا شهسوار

کارشناس ارشد اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد شیراز
و کارشناس اقتصادی سازمان امور اقتصادی و دارایی فارس

چکیده

در پژوهش حاضر تأثیر شاخص اعتماد به عنوان یک معیار برای سنجش سرمایه اجتماعی به همراه متغیرهای کلان اقتصادی نظیر تولید ناخالص داخلی سرانه، مخارج جاری و سرمایه ای دولت، مالیاتها، سرانه درآمدهای نفتی، پرداختهای انتقالی، تورم و بیکاری بر توزیع درآمد مناطق شهری ایران، طی دوره ۸۶-۱۳۵۳، مورد بررسی قرار گرفته است.

در مطالعه حاضر، برای ایجاد شاخص بی‌اعتمادی از ایده شعاع اعتماد فوکویاما استفاده شده و با استفاده از آمار حسابهای ارزش افزوده فعالیتهای اقتصادی گروه خدمات، مقدار این شاخص طی دوره مذکور محاسبه شده است. سپس با استفاده از یک مدل اقتصادسنجی و بکارگیری الگوی خود همبسته با وقفه توزیعی (ARDL)، تأثیر شاخص اعتماد به همراه متغیرهای مذکور بر توزیع درآمد مناطق شهری، مورد بررسی قرار گرفته است.

طبق نتایج پژوهش، بی‌اعتمادی به عنوان عاملی مهم در کوتاه مدت و بلندمدت تأثیر منفی بر میزان نابرابری درآمد در مناطق شهری دارد. از سوی دیگر متغیرهای تولید ناخالص داخلی سرانه، مخارج جاری دولت، سرانه درآمدهای نفتی، سرمایه گذاری بخش خصوصی و یارانه های پرداختی دارای اثر منفی بر توزیع درآمد و تورم، بیکاری، مخارج سرمایه ای یا عمرانی دولت و مالیاتها دارای اثر مثبت بر توزیع درآمد بوده اند. همچنین با توجه به ضریب تصحیح

خطای الگو، در هر دوره تنها ۰/۷۳ درصد از عدم تعادلهای شاخص ضریب جینی برطرف شده که نشانگر سرعت تعدیل نسبتا بالا در تعدیل کوتاه مدت به سوی مدل تعادلی بلندمدت است و بنابراین می توان انتظار داشت در کوتاه مدت نیز، متغیرهای مطرح شده بر توزیع درآمد موثر باشند.

طبقه بندی JEL : D3 ، Z13 ،

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، اعتماد، نابرابری، توزیع درآمد، ضریب جینی

۱. مقدمه

در سالهای اخیر اقتصاددانان به سرمایه اجتماعی به عنوان یک عامل مهم در عملکرد اقتصاد کلان توجه زیادی نموده اند. مطالعات جدی در حوزه سرمایه اجتماعی با مطالعه پوتنام^۱ و همکارانش (۱۹۹۳) شروع شد و با مطالعه فوکویاما اهمیت سرمایه اجتماعی در حوزه اقتصاد افزایش یافت. در ابتدا به اختصار به چارچوب مفاهیم سرمایه اجتماعی و در مراحل بعد به اهداف این پژوهش پرداخته می شود.

۱-۱) چهار چوب مفهومی سرمایه اجتماعی

• جیمز کلمن

کلمن ۲ اولین محققی بود که به بررسی تجربی مفهوم سرمایه اجتماعی پرداخت. کلمن به کارکرد سرمایه اجتماعی توجه دارد. به نظر او، سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی^۱ است که به کنشگر اجازه می دهد تا با استفاده از آن به منابع خود دست یابد. این بعد از ساختار اجتماعی، شامل تکالیف و انتظارات، مجاری اطلاع رسانی، هنجارها و ضمانت اجرایی^۲ است که انواع خاصی از رفتار را تشویق کرده یا منع می کند.

• پیتر بوردیو

از نظر بوردیو^۳، سرمایه اجتماعی حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه مالکیت

---

¹ Putnam, Robert D., with Robert Leonardi and Raffaella Nanetti. 1993. *Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

² Coleman, J., 1988, "Social Capital in the Creation of Human Capital", *American Journal of Sociology*, Vol. 94, pp.95-120.

1- Social structure

2 - Sanction

³ Bourdieu, P. (1986) *The Forms of Capital* in Baron, S. Field, J. Schuller, T. (eds.) (2000) *Social . Capital - Critical Perspectives*. Oxford University Press.